

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издави свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашиле овај лист.

РУСКА ЦАРИЦА КАО ПОЗОРИШНА СПИСАТЕЉИЦА.

У наше дане огледао се знатан број личности из владалачких породица у писању и неспитству. Путничке слике ерцхерцега Фердинанда Максимилијана, који је тако жалосно свршио, лирске песме шведскога краља Карла XV., шаљиве игре саксонске кнегиње Амалије, (од којих се лане представљао на нашој позорници „Стриц“), трагедија кнежевића пруског Ђорџа (Г. Конрада) и многи други примери сведоче, да су биле и онима наклоњене, који су узвишени над обичним светом. Принц Елимар олденбуршки (А. Гинтер) пише у новије доба шта више и шаљиве игре из простог живота, а у прошлome столећу писала је и једна царица позоришне комаде. „Северна Семирамида“, руска царица Катарина II, која је живела у добу Фридриха великог, трудила се свестрано, да се на умноме пољу приближи своме савременнику пруском краљу. Као и овај тако се и она умедала на француске узор, и подржавала је свезу са француским чувеним књижевницима. Она је стојала у преписци са Волтером и Даламбертом, и звала их је у Петроград, али ови нису хтели доћи. Дидерота, који је Катарину посетно, дочекала је особитим одликовањем и чинила му је богате поклоне. И она је, као и Фридрих, писала књиге. Неко историјско дело о Русији, моралне и алегориске приповетке за њену унучад, увод у руски законик — све је то изишло из пера царице Катарине II. Њен књижевни рад, њен јавни и приватни живот претресан је свестрано; али једна епизода из њенина живота и рада није спомињана, или се бар није обрађала пажња на њу, и ако је та епизода од важности за оцену царичиног књижевног делања.

Познато је, да је царица године 1787, кад се вратила из Крима, у „еремитажи“, у царској

палати у Петрограду, где је била удешена позорница, дала приказивати пред одабраном публиком читав низ нових за „еремитажно позориште“ сачињених проверба, шаљивих игара и других драма, и да је и сама саставила неколико комада. Гроф Луј Филип пл. Сегир Д'Агесо, који је године 1798. издао збирку позоришних комада, што су у еремитажу приказивани, вели у предговору к томе издању: „Изврсна дружина уметника, међу њима чувени Офрен и Фастије, Превиљев ученик, приказивала је позоришне комаде пред маленом публиком, што је искључиво смела доћи на представе. Позоришне комаде писали су ови писци: царица; гроф Кобенцл, царски посланик; Л. П. Сегир, министар француски; кнез Лињ, аустријски ђенерао; Александар Мононов, царичин љубимац; гроф Строгонов, сенатор; Иван Шувалов, велики коморник; Д'Еста, Француз, у служби царичиног кабинета; и најпосле једна кћи глумца Офрена . . .“

И ако би било занимљиво упознати се са драматичким радом свих тих дилетаната, ми ћемо се овде позабавити само са царицом Катарином као позоришном списатељицом.

Овде ваља већ унапред констатовати, да Катарина није имала баш генијална дара за драматику. Да се није прославила као царица, као позоришна списатељица заиста не би. Друкчије говорити значило би ласкати. Али је ипак занимљиво знати, шта је руска владалица казала у својим, француским језиком писаним, позоришним делима; занимљиво већ и с тога, што се може предоставити, да ће се из тих драматских производа, што их је царица из особите наклоности писала, сазвати у нечем и њени унутарњи осећаји и мисли.

Кад се из збирке „Théâtre de l'Hermitage“, што је изишла у две свеске, узму само они комади, што их је царица писала, и кад се у свези прочитају, да би се могла добити слика о крунисаној списатељици позоришној, мора се признати, да је царица имала свежа, природна хумора, да је лако изводила пријатне дијалоге и познавала позориште, тако, да би се можда по гдекоји

проверб царичин могао и данас употребити за кратку забаву на позорници. Нама су позната до шест драматских дела царичиних, и то пет проверба и један приказ из историје, а ово последње — пешто, што се не да одредити — назива списатељица „Imitation de Shakespeare“ уз додатак „Sans observation d'aucune règle du théâtre.“

(Наставиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Скупштина „друштва за српско народно позориште“ била је 29. марта о. г. Ту скупштину отворио је начеовик друштвени др. Михаило Полит-Десанчић овим говором:

„Славна скупштина! У озбиљним временима, у којима живимо, у великом искушењу, у ком се читав народ српски налази, према очајним материјалним околностима, које народ наш притискују — не можемо захтевати великог саучешћа за позориште. Морамо жалити, али можемо себи разјаснити, да је саучешће за народно позориште тако пало, да се скупштина заказана 7. (19.) новембра п. г. због недовољног броја чланова није могла ни држати.

Да је народно позориште једино само ради уживања и појезије ту — то у овим озбиљним, тешким временима, не би се дало оправдати, да од народа нових жртава за издржавање његово захтевамо. Али у народа, као што је српски, народно позориште има неку још узвишенију цел. Народна позориште ваља да буди и подржава свест српску, да у млађаном народу усађује оне племените осећаје, који облагорођују и тип цивилизације дају једном народу, па баш таким племенитим осећајима ваља народно позориште да буди љубав и пожртвовање за народ. То велико средство

из руку испустити, значило би из руку испустити велико будило народне свести, образованости и цивилизационог напретка. За то баш у критичним временима ваља то средство и са највећим напрезањем у рукама одржати.

Но питање је: да ли нису напрезања око народног позоришта своју границу прешла?

Да се наше народно позориште у врло рђавим материјалним околностима налази, то сте могли из мог последњег, преклањског извештаја разумети.

У преклањској скупштини предложио је управни одбор средство, од ког се извесном успеху надао, успеху, да ће се народно позориште моћи као што ваља одржати. Ово средство било је: разрез на српске црквене општине. Скупштина преклањска усвојила је тај предлог управног одбора и услед тога разаслао је 362 позива на општине за прилагање, и 132 позива на поједине родољубе, да се заузму за скупљање прилога. Учињен је био разрез и на поједина друштва. Но на све те позиве могло се одазвати врло мало општина, и то само оне изван Угарске, јер је кр. угарско министарство просвете забранило црквеним општинама прилагати на српско народно позориште.

(Наставиће се.)

ПОЗОРИШТЕ НА НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ У БЕОГРАДУ.

(Свршетак.)

Жика Миленовић. Баш нема места да се по други пут гласа. Мањина је устала. И ја сам за то, да се ова сума не одобри, али кад видим, да је већина седела и одобрава је, онда бадава је: не може се ништа, не може. (Чује се: Тако је!)

Председник. Дакле већина је седела. (Вичу: Јест!) Свршена је ствар.

Молим вас, браћо, умирите се, ви треба да браните ствар са нашег гледишта, али треба да поштујете мњење већине. (Ларма.)

Четврт сахата одмора.

После одмора.

Председник. Дакле молим вас, браћо, да сад ставим на гласање ону другу суму за осигурање од ватре. (Чује се: То је свршено! Усваја се!) Добро.

Сад остаје нам она трећа сума; на плату управитеља, драматурга и касира. (Чује се: Усваја се, усваја се!)

Дакле усваја ли се? (Усваја).

Л И Т Е Р А Т У Р А

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Нашла врећа закрпу.“ Шалива игра у два чина, по немачком посрбио Л. Телечки).

Ова шалива игра приказана је 6. априла о. г. Са новом поделом улога учинила је онет само оно, што је и са старом поделом чинила, наиме: забавила је публику, и то тако, да се из смејања скоро није ни излазило. Друго се шта од ње није могло ни изискивати, та и да шта ће човек са докторима, који су „лечењем кочијаша“ заслужили толико, да ћеркама по двадесет хиљада марака могу стећи; шта ће са докторкама, које, ни саме не знају за што, на силу бога праве смешну бруку; шта ли са пензионираним алвадијама и алвадијиницама, који су на „меденом темељу“ свом спину читаве дворе од банака сазидали. Шта ће? А шта и може? Насмејаће им се, на кивит рачун. Не треба од човека друго шта тражити, не треба искати, да се тим карактерима дивн, да их поштује; а да им се насмеје, ту ће им жртву радо припети, особито ако та жртва још неће скупоцена времена стати.

Шалива игра „Нашла врећа закрпу“ тако је скромна, тако свесна своје невредности, да и неће много да претендира. То и јесте једино, што јој се у похвалу рећи може, да је кратка.

Врли покојник Телечки хтео је *mutatis mutandis* са свим да истеше из немачке игре такву, која би се и на наше одношаје дала применити. То му је доста добро за руком испало. Још само да није тих фаталних милијарада од марака. И нехотице уздахнусмо: Еј, кад су већ у нас партије са двадесет хиљада са свим обичне, а тек оне са двеста хиљада нешто вреде, онда је то богме *aurea aetas*. — Кад би се при мождашњем онетовању комада која нула елидирала, не би баш шкодило.

О самој представи не ћемо много говорити. Чисто човек не би веровао, како то доводи у неприлику кад кога у звезде ковати морамо. Само ћемо толико рећи, да је нова подела улога тако погођена, како се само дало замислити. Од нових брилираху г. Ружић (Киселић), гђа Ружићка (Киселићка) и г. Рајковић (ујак Шриватра), а од старих добро се држаху и овога пута г. Зорић (Сомчић), гђа Поповићева (Сомчићка) и гђа Л. Хаџићева, (Анка) која је још и две песме — прву до душе у доста развученом темпу — коректно отпевала, на чему јој је публика једнодушним пљескањем захвалила. Штета само, што се оркестар — не знамо само из каквих разлога — унео био из летиних жила, да госпођичин, и онако доста слаб глас надиче — та пратња за бога није продукција! — Да, у мало не заборависмо: Треба и то у крпичку прибележити, да је галерија бурним пљескањем поздравила „монселјера куvara“ (Рашића), кад је са банка у свом куварском костиму изашао. И нехотице морамо ту галерију запитати: *Pourquoi tant de bruit pour une omelette?*

Г.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „*Vienas*“ пише: „У нашем оперном друштву има врло лепих сила, али га треба организовати. Оно, што није добро, ваља отпустити. За две слабије силе набавити једну изврсну. *Nomina sunt odiosa*. Ми ту говоримо у опште. Балет ваља свакако збрисати. Преобразити ваља и збор, особито женски, који је ванредно слаб. Што се у мушки и женски збор уврстило неколико „непих славуја“ не помаже гласбеној сили ни најмање. И за драму намећу нам се неке рефлексије. Ми смо вагда говорили, да се одржи опера, и наше је мњење успело, али опера сме постојати под тим једним условом, да због ње не трпи драма. Позоришна дружина мора бити организована. Првих сила имамо врло добрих, али где су и какве су мање силе. Страховита разлика видила се у представи „*Romeo et Juliette*“ и шилерове трагедије „*Fijska*“, која је не давно приказана у корист г. Јовановића. Ми смо врлог нашег Јовановића, који је улогу врло ревносно и крепко приказивао, од срца жалили, кад је „геновешком пуку“ морао приповедати причину о краљу зверу. Тај пук беше карикатура. А и завереници беху лоши, да није вредно о њима ни говорити. Од епизодиста можемо у глумце рачунати само г. Ружића, Фијана и Динуловића — све остало не вреди ништа. За то и није могао „*Fijsko*“ успети. Ту се мора управа апсолутно побринути за боље силе, иначе нема говора о напретку. И женске епизоде пошле су у најновије време на горе. Госпођица Пулифајева је отишла, гђа Травернова пала је у врло опасну болест. Наше епизодисткиње су само статисткиње, којима се за сада не смеју поверити више него две до три речи. Али ваља нам ту говорити и о првим улогама. У осечким листовима читамо, да ће гђа Собјеска онде гостовати. Дакле нас по свој прилици оставља. А за што? Пронесе се различити гласови. Не верујемо, да ће управа и тај таленат отпустити. Гђа Собјеска има сада плате 40 фор. на месец. Нека јој се та плата по заслуги нешто мало пониси. Ми смо за то, да се свако награди по заслуги, а очиги смо противници претераним глумачким захтевима. Гђа Ружићка љубимица је нашег опшњства. Она је права уметница. Гледати је, права је сласт. Али управо с тога дужност је управе штедити ту изврсну уметницу, а дужност је гђе Ружићке не стављати сувишним напором на коцку своје здравље. Она сувише приказује, особито мање улоге, које би се могле давати гђи Собјеској, јер гђа Фрајденрајхова није за трагичну струку. Ми то пишемо са свим објективно, признајући свакоме своју врлину, али ми тога не смемо прећутати, да не пострада наш драматски завод.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 9.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 12. АПРИЛА 1877.

М А М И Ц А.

Шаљива игра у 3. чина, од Е. Сиглигетије, преведена и посрбљена.

(Ова је шаљива игра добила од мађарске академије Телекину награду од 100 дуката.)

О С О Б Е:

Станићка, удовица	Ј. Поповићева.
Анка, кћи јој	М. Рајковићка.
Мига Савић, анкин муж	Ружић.
Милица, сестричина станићкина	Л. Хаџићева.
Тодор Ружић, адвокат, нежењен	Зорић.
Светозар Милић, млад адвокат	Сајевић.
Јоза Скочић	Добриновић.
Пустосват	Јуришић.
Слуга	Рашић.
Подрумар	Бунић.
Служавка	Б. Хаџићева.

Збива се у Пешти: први чин код Станићке, други у гостионици, трећи и код Станићке и у гостионици.

У четвртак 14. априла: „**МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.**“ Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Л. Костића, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

Г. М. РАЈКОВИЋКА пре члан народног позоришта у Загребу као гост.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а. в. у књижари браће М. Поповића, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.